

Preventive Financing of Terrorism and Money Laundering By Using Due Diligence Risk of Customer

Ghazaleh Alizadeh¹, Houshang Shambiyati^{*2}, Sadeh Salimi³

1. Ph.D. Student in Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: gazalalizadeh877@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

*. **Corresponding Author:** Email: hooshangshambiyati@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: sadehsalimi@yahoo.com

A B S T R A C T

The fight against money laundering and terrorist financing begins with controlling access to the financial system and preventing dirty money from entering the financial system. Due Diligence and verifying customer identities is one of the most important challenges banks and financial institutions that those are facing with their clients (low risk and high risk). The purpose of customer Due Diligence is to enable the bank to understand the nature and purpose of customer relationships. These processes help the bank identify potential suspicious transactions. The research method is applied in terms of purpose and descriptive and analytical in nature. The method of collection is also library-based and the tool for collecting information is the type of catch. The research data were analyzed in

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:
Shahr-e Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/JLR.2022.153746

Received:
2 January 2021

Accepted:
4 June 2021

Published:
22 August 2022

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

a qualitative manner. The findings show that customer Due Diligence is the basis for identifying suspects and tracking crime financing. Finally, customer Due Diligence Regulations for high-risk customers should be tightened up and suspected of active surveillance activities not used as a tool to finance terrorism. Writing of guidelines will also be necessary for Banks to identify such customers.

Keywords: Financing of Terrorism, Money Laundering, Situational Prevention, Due Diligence customer, Banking System.

Excerpted from the dissertation entitled "Methods of Combating the Financing of Terrorism through the Banking Network", Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Law, Department of Criminal Law and Criminology.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgements:

The authors would like to thank Ms. Reyhaneh Alizadeh, Mr. Mehdi Alizadeh, Mr. Ali Ghaem Maghami and Mr. Madadi for their cooperation in preparing and writing this research.

Author contributions:

Ghazaleh Alizadeh: Formal analysis, Investigation, Resources, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing.

Houshang Shambiati: Supervision.

Sadegh Salimi: Supervision.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Alizadeh, Ghazaleh, Houshang Shambiati & Sadegh Salimi. "Preventive Financing of Terrorism and Money Laundering By Using Due Deligence Risk of Customer" *Journal of Legal Research* 21, no. 50 (August 22, 2022): 157-185.

E x t e n d e d   A b s t r a c t

One of the most effective measures to prevent money laundering and terrorist financing is for banks and financial institutions to establish their exact identities when establishing any relationship and conducting any kind of transaction with individuals and legal entities. In fact, "customer authentication tactics" in the form of one of the situational prevention techniques, that is, a technique based on increasing the desired risk for the perpetrator of the crime, such as arresting or identifying the perpetrator. "Customer identification is a review or potential investment or confirmation of all facts that may involve a review of all customer financial records. It also includes customer information that helps banks and financial institutions determine customer risk." Adequate customer identification process should be applied not only to the customer but also to everyone who works for them and also to the beneficial owners. According to the standards of the special financial group, banks should identify their customers and authenticate them and then Customer acceptance to act in accordance with reasonable policies. "Banks and financial organizations to identify and accept their customers, must have the necessary mechanisms and identify and identify high-risk customers. This identification includes knowing the background and work history of the customer, nationality and related customer accounts. In this regard and as a general rule, the difficulty of accepting a client should be commensurate with the expected picture of the potential risk borne by the financial institution.

It is also strongly recommended that the sole decision-maker for customers identified as at risk for money laundering be senior executives of the financial institution or bank. Design a customer acceptance plan for themselves. This is especially important in countries that are moving towards wider use of financial instruments including checks, debit cards, credit cards, and electronic payment mechanisms, and are moving away from a cash-based economy. This basis is required to open an account, provide valid identity documents from the customer (identity card, national card, driver's license and tax identification document) and no customer should be allowed to open or maintain an account under a pseudonym. The ban on numbered accounts should also be applied and the opening of the account should be done by presenting the identification document and keeping the customer records and official confirmation of the document.

When a person on behalf of a company or person who is considered the beneficiary of an account requests to open an account, financial institutions must request valid identification documents related to the beneficiaries of the account and must request the legality of their activities by requesting the following information: Specify: Name and legal organization of the organization or company and its address; Name of CEOs of the company or organization; The original owners or beneficiaries of

the account; Rules and regulations set forth in the company's articles of association regarding the dissolution and closure of the company; "Lawyers and agents who work for the company and their account numbers." "Banks should establish and implement policies to identify customers and the persons acting on their behalf. To verify the identity of customers, the best documents are those that are very difficult to forge and obtain illegally. In the case of non-resident customers, special care must be taken, and in no case should the bank abandon customer identification procedures simply because the new customer is unable to introduce himself or herself for an interview. The bank should always ask itself why the customer has decided to open an account in the territory of a foreign government. To open an account, the proximity of the customer's residence or place of work must be considered and the customer's place of residence or work must be confirmed by questioning the municipal service institutions (telecommunications, water or Electricity Company). The source of funds for opening an account should be examined and for high sources, previous reference banks should be checked. Also, bank officials should be able to identify sources of deposit funds and beneficial owners of all accounts. In cases where customers request money transfers; They should also obtain important and accurate information about the money transferor, including his name, address and account number, along the payment chain. "It has to be verified through certain processes. Also, whenever there is any doubt about the customer's identity, its identity has to be checked and verified.

The fight against money laundering and terrorist financing begins with controlling access to the financial system and preventing dirty money from entering the financial system. Due Diligence and verifying customer identities is one of the most important challenges banks and financial institutions that those are facing with their clients (low risk and high risk). The purpose of customer Due Diligence is to enable the bank to understand the nature and purpose of customer relationships. These processes help the bank identify potential suspicious transactions. The research method is applied in terms of purpose and descriptive and analytical in nature. The method of collection is also library-based and the tool for collecting information is the type of catch. The research data were analyzed in a qualitative manner. The findings show that customer Due Diligence is the basis for identifying suspects and tracking crime financing. Finally, customer Due Diligence Regulations for high-risk customers should be tightened up and suspected of active surveillance activities not used as a tool to finance terrorism. Writing of guidelines will also be necessary for Banks to identify such customers

پیشگیری از تأمین مالی تروریسم و پول‌شویی با بهره‌گیری از شناسایی ریسک مشتری

غزاله علیزاده^۱، هوشنگ شامبیاتی*^۲، صادق سلیمی^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: gazalalizadeh877@gmail.com

۲. استادیار، گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: Email: hooshangshambayati@gmail.com

۳. دانشیار، گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: sadegsalimi@yahoo.com

چکیده:

پیشگیری از جرم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم با هدف دسترسی به سیستم مالی و جلوگیری از ورود پول کثیف به سیستم مالی آغاز می‌شود. شناسایی و تأیید هویت مشتریان یکی از مهم‌ترین روش‌های پیشگیری است که بانک‌ها و مؤسسات مالی در قبال انواع مشتریان (کم‌ریسک و پر ریسک) با آن روبرو هستند. هدف شناسایی مشتری بر مبنای ریسک این است که بانک را قادر می‌سازد تا ماهیت و هدف تعامل کاری مشتری را درک کند. این فرآیندها به بانک کمک می‌کند تا معاملات بالقوه مشکوک را شناسایی کنند. روش تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی و تحلیلی است. روش جمع‌آوری نیز به شیوه کتابخانه‌ای بوده و ابزار جمع‌آوری اطلاعات نیز از نوع فیش‌برداری می‌باشد. اطلاعات تحقیق به شیوه کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهش‌های حقوقی

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2022.153746

تاریخ دریافت:

۱۳ دی ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۱۴ خرداد ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۳۱ مرداد ۱۴۰۱

می‌دهد؛ شناسایی مشتری مبنایی برای شناسایی موارد مشکوک و ردیابی جرم تأمین مالی تروریسم و پول شویی است. این ردیابی جز از طریق ایجاد سامانه یکپارچه بانکی و سیستم نظارتی هوشمند میسر نمی‌باشد.

کلیدواژه‌ها:

تأمین مالی تروریسم، پول شویی، پیشگیری وضعی، شناسایی مشتری، سامانه‌های بانکی.

برگرفته از پایان‌نامه با عنوان «روش‌های مبارزه با تأمین مالی تروریسم از طریق شبکه بانکی»، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق، گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری و قدردانی:

بدین وسیله از خانم ریحانه علیزاده و آقای مهدی علیزاده، آقای علی قائم مقامی و آقای مددی بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

مشارکت نویسندگان:

غزاله علیزاده: تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش. هوشنگ شامبیاتی: نظارت. صادق سلیمی: نظارت.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

علیزاده، غزاله، هوشنگ شامبیاتی، و صادق سلیمی «پیشگیری از تأمین مالی تروریسم و پول شویی با بهره‌گیری از شناسایی ریسک مشتری». *مجله پژوهش‌های حقوقی* ۲۱، ش. ۵۰ (۳۱ مرداد ۱۴۰۱): ۱۵۷-۱۸۵.

مقدمه

پدیده تأمین مالی تروریسم علاوه بر آثار زیان‌بار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، شهرت بانک‌ها و مؤسساتی را که خواسته یا ناخواسته درگیر آن شده‌اند، به‌طور جد زیر سؤال می‌برد. از این رو تعیین هویت مشتریان و شناسایی حرفه آنها از سوی بانک‌ها، لازمه برقراری یک رابطه صحیح و سالم کاری بین بانک و مشتری است. در این صورت بانک‌ها شهرت خود را به مخاطره نیفکنده؛ مشتریان نیز اعتماد خود را به بانک‌ها از دست نمی‌دهند. شناسایی مشتری یک بررسی یا یک سرمایه‌گذاری بالقوه یا حاصل تأیید همه واقعیت‌هایی است که ممکن است شامل بازنگری تمام سوابق مالی مشتری باشد. «همچنین شامل اطلاعاتی در مورد مشتری می‌باشد که بانک‌ها و مؤسسات مالی را در تعیین میزان ریسک مشتری یاری می‌کند.»^۱ سؤالی که در ابتدا مطرح می‌شود این است که روش‌های پیشگیری از جرایم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم بر مبنای شناسایی ریسک مشتری در شبکه بانکی چیست و آیا سامانه‌های موجود در ردیابی این جرایم کارایی لازم را دارند؟ تدابیر شناسایی مشتری بخش مهمی از الزامات پیشگیری از جرم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم می‌باشد که در کشف این جرایم تأثیر بسزایی دارد. همچنین باعث ایجاد یک باور معقول و منطقی از سوی بانک‌ها می‌شود که از هویت مشتریان، نوع روابط و منبع مالی آنان آگاه است. شناسایی مشتری از سوی بانک‌ها در موارد زیر صورت می‌پذیرد: «در زمان برقراری تعامل کاری ارائه خدمات به مشتریان گذری، در صورتی که ظن پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد و زمانی که بانک نسبت به صحت و کفایت اطلاعات قبلی به دست آمده از مشتری دچار شک و تردید شود»^۲

در زمینه پیشگیری از جرایم مذکور از طریق شناسایی مشتری متأسفانه در منابع داخلی مطالعاتی صورت نپذیرفته است. ولیکن در قوانین داخلی به این موضوع اشاره شده است که بعد از ذکر مختصر نظرهای کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، گروه ویژه اقدام مالی در خصوص شناسایی مشتری و مطالعات خارجی به آن خواهیم پرداخت. کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم^۳ مهم‌ترین و جامع‌ترین سندی است که در مورد تأمین مالی تروریسم وجود دارد. کنوانسیون در سال ۱۹۹۹ به تصویب مجمع عمومی ملل متحد رسیده است و در سال ۲۰۰۱ لازم الاجرا شده است. «دومین تکلیفی که کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم برای بانک‌ها و مؤسسات مالی ایجاد می‌کند الزام به شناسایی مشتری می‌باشد. بر اساس این اصل، بانک‌ها و مؤسسات مالی مکلفند در هنگام افتتاح حساب برای احراز هویت صاحب حساب و ذی‌نفع حساب تحقیق نمایند و مدارک احراز هویت مشتری مانند شناسنامه و سایر اوراق مشابه را ملاحظه نمایند. در مورد اشخاص حقوقی

1. CA Pakistan, "Anti-money laundering and counter financing of terrorism, A Guide for accountants", pdf, doi, 2018 Retrieved from: <http://khilji.net.pk/wp-content/uploads/2018/10/Circular-No-13-2018.pdf>, (last visited on 27/09/2019), 36.
2. Banking Policy & Regulations Department State Bank Of Pakistan. "Anti-money laundering and combatting the Financing of Terrorism Regulations for Banks". pdf, doi, 2018, Retrieved from: <https://www.sbp.org.pk>. (last visited on 27/09/2019), 4.
3. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism/1999. Article 2.

نیز مکلفند نام، نوع و شماره ثبت، مشخصات مدیران و دلیل اختیار متعهد کردن شرکت را مطالبه نمایند. این تکلیف از آن رو ایجاد شده است که در صورت اثبات یا ظن به ارتکاب جرم تأمین مالی تروریسم و یا پول شویی مرتکبین آن جرم قابل شناسایی باشند. البته تکلیف به شناسایی مشتری منحصر به افتتاح حساب نمی‌باشد و در تمامی مراحل ارائه خدمات بانکی، بانک‌ها ملزم به شناسایی مشتری می‌باشند حتی در هنگام پرداخت وجه چک‌های بانکی. همچنین اطلاعاتی که در جهت اجرای این الزام از مشتری دریافت می‌شود و به آنها اطلاعات منشأ می‌گویند باید در طول چرخه پرداخت با اسناد بانکی همراه باشند و حداقل به مدت پنج سال نگهداری و حفظ شوند.^۴ گروه ویژه اقدام مالی یک نهاد بین‌المللی است که هدف آن توسعه و پیشبرد سیاست‌های مبارزه با پدیده پول شویی و تأمین مالی تروریسم در سطح ملی و بین‌المللی است. این نهاد در سال ۱۹۸۹ و در پاسخ به نگرانی‌های فزاینده در خصوص این پدیده‌ها و در قالب گروه مطالعاتی اقدام مالی در نشست گروه ۷ که در پاریس برگزار گردید تأسیس شد. این گروه در توصیه دهم مؤسسات مالی و بانک‌ها را از افتتاح و حفظ حساب‌های بی‌نام یا با نام آشکارا جعلی منع کرده است. اقدامات لازم برای شناسایی مشتریان از منظر گروه ویژه اقدام مالی به شرح ذیل می‌باشد:

- «مؤسسات مالی و بانک‌ها باید مشتریان خود را - اعم از مشتریان حقیقی و حقوقی یا مشتریان دائمی یا گذری - شناسایی کرده و با استفاده از اسناد و اطلاعات قابل اطمینان و مستقل، هویت وی را احراز نمایند؛

- مؤسسات مالی و بانک‌ها باید مطمئن شوند فردی که به نمایندگی از طرف دیگری فعالیت می‌کند مجوز این کار را داشته و هویت وی نیز باید احراز شود؛

- مؤسسات مالی باید مالک ذی‌نفع را شناسایی کرده و هویت وی را احراز کند و برای این منظور از اسناد و اطلاعات قابل اطمینان و مستقل استفاده نمایند؛

- مؤسسات مالی و بانک‌ها باید هدف از رابطه تجاری و ماهیت آن را شناسایی کرده و اطلاعات لازم را کسب کنند.

- مؤسسات مالی و بانک‌ها باید فرآیند شناسایی را مدام به‌روز کنند، از جمله در موارد زیر: بررسی تراکنش‌ها و اینکه آیا با سابقه مؤسسه مالی از مشتری، فعالیت و پرونده ریسک وی همخوانی دارد یا خیر.

- اطمینان از اینکه اسناد و اطلاعات گردآوری شده برای شناسایی مشتری به‌روز و مرتبط هستند. در زمینه شناسایی مشتریان حقوقی نیز گروه ویژه اقدام مالی به موارد ذیل اشاره می‌نماید: مؤسسات مالی و بانک‌ها باید ماهیت فعالیت مشتریان و ساختار مالکیت و کنترل آنها را بشناسند.

مشتریان حقوقی باید با استفاده از اطلاعات زیر شناسایی و احراز هویت شوند:

- نام، نوع شرکت و مجوز تأسیس؛ نام مدیران ارشد مؤسسه؛ آدرس ثبتی مؤسسه.

۴. حمید قنبری، «راهکارهای مبارزه با تأمین مالی تروریسم در حقوق بین‌الملل» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه بهشتی، ۱۳۸۶)، ۱۱۵.

- شناسایی مالک ذی‌نفع شخص حقوقی از طریق شناسایی افراد حقیقی که کنترل‌کننده اصلی شخص حقوقی هستند.^۵

در زمینه شناسایی مشتری نیز از سوی منابع خارجی تحقیقاتی صورت پذیرفته است که خلاصه‌ای از آنها به شرح زیر می‌باشد. آی‌لند بنک^۶ با موضوع تدابیری برای مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به مواردی که شناسایی مشتری باید با دقت بیشتری انجام شود و اقداماتی که بایستی از سوی بانک در مواردی که هویت مشتری تأیید نمی‌شود انجام گردد و نیز به اقدامات شناسایی مشتری در مورد افراد سیاسی پرداخته است. گروه ای‌اس‌ال^۷ تحقیقی با عنوان شناسایی مشتری و فرآیند آن انجام داده است که در این تحقیق شناسایی مشتری بر اساس پنج عنصر صورت پذیرفته است. طبقه‌بندی ریسک که بر اساس مشتریان پر ریسک و کم‌ریسک می‌باشد. طبقه‌بندی اسناد و مدارک مورد نیاز بر اساس نوع مشتری، تأیید هویت مشتریان، فرآیند نظارت و گزارش‌دهی بایستی صورت پذیرد. گروه امور مالی وام‌های تجاری^۸ با موضوع رویه‌های شناسایی مشتری و پیشگیری از پول‌شویی به شناسایی هویت مشتری و طبقه‌بندی ریسک و مشتریان و نظارت بر معاملات و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک تأکید کرده است. دپارتمان توسعه بین‌المللی^۹ با موضوع راهنمای شناسایی دقیق مشتری به هدف و زمان شناسایی مشتری و استثنائات آن پرداخته است. مدیولانوم بانک یک ایتالیایی^{۱۰} با موضوع رویه‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به پروفایل ریسک مشتری، کنترل‌های داخلی و آموزش کارکنان پرداخته است. بانک مرکزی ایرلند^{۱۱} با موضوع راهنمایی برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در بخش مالی به مدیریت ریسک و شناسایی مشتری بر اساس آن، طبقه‌بندی ریسک و پایش مستمر بر اساس مشتریان و ریسک ایجاد تأکید کرده است. نمایندگی ارائه‌دهنده خدمات مالی^{۱۲} با موضوع راهنمایی برای مبارزه

۵. فاطمه مهوریان، گروه ویژه اقدام مالی (تهران: نشر آتیه نگر، ۱۳۹۴)، ۱۱۸.

6. Island banki, "measures against money laundering and terrorist financing", pdf, doi, 2013, Retrived from: <https://islandsbanki.is> (last visited on 27/09/2019).
7. Adam Securities Limited, "Know your customer and customer due diligence policy", 2014, Retrived from: <https://adamsecurities.com.pk/uploads/downloads/KYC%20asl%20POLICY.pdf>, (last visited on 29/09/2019), 2.
8. SSE, finance Busines loans, "know your customer and prevention of money laundering policy", 2015 Retrived from: https://www.esselfinance.com/pdf/Know_Your_Customers_PMLAPolicy.pdf, (last visited on 27/09/2019), 3.
9. Department for international Development, "Due diligence smart guide", pdf, doi.2016, Retrived from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/365186 (last visited on 27/09/2019), 3.
10. Mediolanum Banca, "policy on combatting money laundering and terrorist financing", pdf, doi, 2017, Retrived from: https://www.bancamediolanum.it/static-assets/documents/AML_Policy.pdf, (last visited on 27/09/2019), 3.
11. Central Bank of Ireland, "Anti-moneylaundering&countering the financing of terrorism guidelines for the financial section".pdf,doi.2018 , Retrived from: <https://www.centralbank.ie/docs/publications/consultation-papers> (last visited on 27/09/2019), 2.
12. Financial services Agency, "Guidelines for Anti-money laundering and combatting the financing of terrorism", pdf,doi, 2019, Retrived from: https://www.fsa.go.jp/common/law/amlcft/en_amlcft→

با پول شویی و تأمین مالی تروریسم به مدیریت ریسک و نظارت بر معاملات و گزارش معاملات مشکوک اشاره نموده است. در ایران نیز قانون مبارزه با پول شویی در تاریخ ۸۶/۱۱/۲ در مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۸۶/۱۱/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسید و آخرین اصلاحات آن در تاریخ ۹۷/۷/۳ در مجلس تصویب و در تاریخ ۹۷/۱۰/۱۵ به تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید. با بازنگری قانون مبارزه با پول شویی اصلاح آیین نامه اجرایی قانون مذکور نیز ضرورت یافت. بنا به همین ضرورت آیین نامه جدید در جلسه مورخ ۹۸/۰۷/۲۱ هیأت وزیران به تصویب رسید. قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم نیز در تاریخ ۹۴/۱۱/۱۳ در مجلس تصویب و در تاریخ ۹۴/۱۲/۱۳ به تأیید شورای نگهبان رسید و آخرین اصلاحات آن در تاریخ ۹۷/۴/۳۱ در مجلس تصویب و در تاریخ ۹۶/۵/۱۰ به تأیید شورای نگهبان رسید. آیین نامه مبارزه با تأمین مالی تروریسم در تاریخ ۹۶/۸/۷ به تصویب هیأت وزیران رسید. شایان ذکر است؛ در آیین نامه اصلاحی قانون مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم نیز به موضوع شناسایی بر اساس طبقه بندی ریسک مشتری که شامل پروفایل مشتری محصولات و خدمات مالی و منطقه جغرافیایی می باشد پرداخته شده است. در این پژوهش با تعاریف مختصر از پول شویی، تأمین مالی تروریسم و پیشگیری وضعی، به دو ابزار مهم آن که همانا شناسایی مشتری و لزوم سامانه یکپارچه بانکی می باشد پرداخته شده است.

۱- مفاهیم پول شویی و تأمین مالی تروریسم

۱-۱- پول شویی

«پول شویی یک فعالیت غیرقانونی است که در طی انجام آن، عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خلاف قانون، مشروعیت می یابد. به عبارت دیگر پول های کثیف ناشی از اعمال خلاف به پول های تمیز تبدیل گردیده و در بدنه اقتصاد جایگزین می شود. این عمل، یک روش معقول و منطقی برای به دست آوردن سود از فعالیت های غیرقانونی برای مجرمان می باشد. پول شویی زمانی اتفاق می افتد که درآمدهای کسب شده توجیه قانونی ندارد و برای اینکه از حالت غیرقانونی خارج شوند به وسیله پول شویی تطهیر می شوند.»^{۱۳}

«پول شویی فرآیندی پیچیده، مستمر، درازمدت و گروهی است که به طور معمول در مقیاس بزرگ انجام می شود و می تواند از محدوده جغرافیایی - سیاسی یک کشور فراتر رود و به موجب آن پول کثیف حاصل از ارتکاب جرم تغییر شکل می یابد و به صورت مشروع و قانونی در می آید. به نحوی که منشأ مجرمانه آن از لحاظ ردیابی مشکل می شود. از آنجاکه انگیزه مالی مهم ترین انگیزه ارتکاب جرم است جلوگیری از کسب درآمد نامشروع یکی از ضروریات سالم سازی اقتصاد است و

^{۱۳} [_guidelines.pdf](#) (last visited on 27/09/2019), 2.

۱۳. محمدرضا تاجیک، امیر کلاتر مهرجردی و اسدالله مومیوند، «پولشویی و راه های مقابله با آن»، پژوهش های مدیریت و حسابداری ۲۰(۱۳۹۶)، ۸۴.

افراد را به سمت کسب درآمد حلال و قانونی سوق می‌دهد.^{۱۴}

۱-۲- تأمین مالی تروریسم

تأمین مالی تروریسم به فعالیت‌هایی که حمایت مالی برای افراد یا گروه‌های تروریستی فراهم می‌کند ابلاغ می‌شود؛ که برای اولین بار بعد از حملات ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی در نیویورک مورد اقبال جامعه جهانی قرار گرفت.^{۱۵}

«تأمین مالی تروریسم جرم بزرگی است که می‌تواند اقتصاد مملکت را تحت تأثیر خود قرار دهد و دارای آثار و تبعات فراوانی در سطح جامعه است.»^{۱۶}

تأمین مالی تروریسم از راه‌های مختلفی صورت می‌گیرد. در سال‌های اخیر ارزش‌های مجازی، مانند بیت کوین، توجه را به سمت خود جلب کرده و با پذیرشی چشمگیر در بازار روبرو شده‌اند. گروه‌های مجرمانه به‌ویژه گروه‌های تروریستی نیز از ویژگی‌های منحصربه‌فرد آن غافل نبوده‌اند.^{۱۷} پول شویی و تأمین مالی تروریسم که اغلب در قوانین و مقررات مرتبط هستند، در واقع دو مفهوم متضاد هستند. پول شویی فرآیندی است که صورت می‌گیرد تا پول به‌دست‌آمده از فعالیت‌های مجرمانه با ظاهری قانونی وارد سیستم مالی گردد. در صورتی که تأمین مالی تروریسم به منابع تأمین‌کننده پول اهمیتی ندهد، بلکه صرف چه کاری می‌شود حائز اهمیت است.

۲- پیشگیری از پول شویی و تأمین مالی تروریسم

پیشگیری از لحاظ لغوی معنایی روشن و پرکاربرد دارد. در ادبیات محاوره‌ای عامیانه پیشگیری به معنای «مانع وقوع امری شدن» است. لغت‌شناسان نیز بر همین برداشت عامیانه صحه گذارده و پیشگیری را به معنای دفع، جلوگیری کردن دانسته‌اند.^{۱۸} «بر اساس ماده یک قانون پیشگیری از جرم مصوب ۹۴/۰۷/۲۰، پیشگیری عبارت است از پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطری وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم برای از بین بردن یا کاهش آن.»^{۱۹} راهبردهای پیشگیرانه تا اوایل دهه ۹۰ میلادی مبنای بسیاری از اسناد بین‌المللی بوده است.

۱۴. محمد بابایی برزآبادی، «راهکارهای مبارزه با پولشویی در بانکها و مؤسسات اعتباری» (پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی: واحد نراق، ۱۳۹۵)، ۱۸.

15. "Google Privacy Policy", last modified July 19, 2022, <https://fa.wikipedia.org/wiki>.

16. Christophe Paulussen, *Impunity for International Terrorists?* (Key Legal Questions and Practical Considerations, ICCT-The Hague Research Paper, 2012), 36.

۱۷. عارف خلیلی پاچی، «امکان‌سنجی تأمین مالی تروریسم در پرتو ارزش‌های مجازی» (مقاله ارائه شده در همایش بین‌المللی ابعاد حقوقی - جرم‌شناختی تروریسم، تهران، ۷-۱۳ اسفند ۱۳۹۶)، ۳۳.

۱۸. آیت اله اسماعیلی، محمدصادق جمشیدی راد و رضا فقیه زاده، «مبانی فقهی و حقوقی جرم‌انگاری پولشویی و پیشگیری وضعی از آن»، پژوهش و مطالعات اسلامی ۱۱ (۱۳۹۹)، ۴.

۱۹. مسعود مصومی و بهزاد رضوی فرد، «جایگاه پیشگیری غیر کیفری از تأمین مالی تروریسم در سیاست جنایی ایران»، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی ۴ (۱۳۹۷)، ۱۶.

در این دوره، تمام کشورها و سازمان‌ها نگاه پیشگیرانه به تروریسم داشتند و به نحوی می‌خواستند اقدامات تروریستی به منصفه ظهور نرسد. رویکرد نگارندگان به پیشگیری از تأمین مالی تروریسم، نگرش کنشی یا غیرکیفری است؛ به این معنا که پیشگیری کنشی مجموعه اقدامات غیرقهرآمیز و غیرکیفری است که قبل از ارتکاب جرم برای مبارزه با یک پدیده مجرمانه اعمال می‌شود.^{۲۰} وقوع جرم همیشه به‌عنوان یک دغدغه و آسیب، گاهی به‌عنوان یک بیماری مطرح می‌شود و پیشگیری از آن هم به سبک‌ها و روش‌هایی مرسوم بوده است که ما یکی از آن روش‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهیم که آن هم پیشگیری وضعی است. «پیشگیری وضعی نوعی از پیشگیری غیرکیفری است که تأکید بر وضعیت و موقعیت، زمان و مکان وقوع جرم دارد؛ به‌گونه‌ای که ارتکاب جرم برای بزهکار سخت‌تر می‌شود یا فرصت ارتکاب جرم از وی گرفته می‌شود و یا خطر شناسایی و دستگیری وی را افزایش می‌دهد.»^{۲۱} پیشگیری وضعی از جرم به رویکرد پیشگیرانه‌ای اشاره دارد که نه بر توسعه جامعه و نهادهای آن، بلکه صرفاً بر کاهش موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتكابی جرم مبتنی است.^{۲۲} در این مقاله به ابزارهای پیشگیری وضعی از جرایم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم پرداخته شده است.

۲-۱- شناسایی مشتری و مراحل آن

رویه‌های مؤثر شناسایی مشتری، ارتباط ویژه‌ای با مباحث ایمنی و سلامت بانک‌ها دارند. زیرا:

- آنها به حفظ شهرت بانک‌ها و قابلیت اعتماد به نظام‌های بانکی کمک می‌کنند. این امر از طریق کاهش احتمال سوءاستفاده از بانک‌ها در جرایم مالی یا تبدیل آنها به قربانیان این قبیل جرایم و لطمه‌ای که از این حیث به شهرت آنها وارد می‌آید صورت می‌گیرد.
- آنها بخش مهمی از مدیریت ریسک را تشکیل می‌دهند به‌عنوان مثال از طریق فراهم ساختن مبنایی برای شناسایی، ایجاد محدودیت و کنترل مقدار منابعی که در معرض ریسک قرار دارند.
- عدم کفایت یا نبود استانداردهای شناسایی مشتری می‌تواند بانک‌ها را در معرض ریسک‌های جدی مرتبط با مشتریان یا طرف مقابل؛ به خصوص ریسک‌های شهرت، عملیاتی و حقوقی و تمرکز قرار دهد. شایان ذکر است که تمامی ریسک‌های مزبور، با یکدیگر ارتباط متقابل دارند. به همان اندازه که هریک از این عوامل بتوانند هزینه‌های قابل توجهی برای بانک‌ها ایجاد نمایند (به‌عنوان مثال از طریق بیرون آوردن وجوه از بانک‌ها توسط سپرده‌گذاران، حذف تسهیلات بین‌بانکی، دعای مطروحه علیه بانک، هزینه‌های تحقیق، مصادره و مسدود کردن دارایی‌ها و زیان‌های مربوط به اعطای وام)، به همان اندازه نیز مدیریت باید وقت و انرژی قابل ملاحظه‌ای

۲۰. هادی کرامتی معزز و سامان عبدلهی، «پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از بی‌توجهی به اطفال در سیاست جنایی ایران»، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم ۱۳ (۱۳۹۷)، ۱۱۰.

۲۱. فیض‌اله صالحی و احمدرضا الوان‌ساز، «راهکارهای پیشگیری وضعی از جرایم اقتصادی در حقوق کیفری ایران»، مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه ۴ (۱۳۹۸)، ۱۴۲.

۲۲. اسمعیل رحیمی‌نژاد، جرم‌شناسی (تبریز: نشر فروزش، ۱۳۹۴)، ۱۱۴-۱۱۵.

صرف کند تا مشکلات ناشی از آنها را برطرف نمایند.

ریسک شهرت تهدید مهمی برای بانک‌ها به حساب می‌آید زیرا ماهیت حرفه آنها مستلزم حفظ اعتماد سپرده‌گذاران، بستانکاران و تمامی بازار است. ریسک شهرت را به‌عنوان پتانسیلی که می‌تواند به شهرت یک بانک - به دلیل عملکرد تجاری و ارتباطات آن و صرف‌نظر از صحت و سقم آنها - لطمه بزند، تعریف نموده‌اند. این امر موجب سلب اعتماد نسبت به عملکرد بانک‌ها می‌شود. مؤسسات مالی و بانک‌ها در برابر ریسک شهرت از آسیب‌پذیری خاصی برخوردارند زیرا امکان اینکه به ابزاری برای انجام فعالیت‌های غیرقانونی از سوی مشتریان خود تبدیل شده یا قربانی این امر شوند؛ به راحتی وجود دارد. آنها می‌بایست با حفظ آمادگی دائمی خود از طریق یک برنامه کارآمد شناسایی مشتری، از خودشان محافظت نمایند. در این قسمت به عناصر کلیدی شناسایی مشتری از جمله شناسایی هویت مشتری و پذیرش آن، طبقه‌بندی ریسک پرداخته می‌شود.

۲-۱-۱- احراز هویت مشتری

در استانداردهای شناسایی مشتری، تعیین هویت مشتریان عاملی ضروری به حساب می‌آید. «شناسایی مشتری به معنی احراز هویت مشتری توسط بانک یا مؤسسه بانکی در هنگام افتتاح حساب و ارائه خدمات است. ابتدا به تعریف مشتری می‌پردازیم.

منظور از مشتری افراد ذیل می‌باشد:

- فرد یا شخصی که در یک بانک دارای حساب بوده یا به نمایندگی از وی، حسابی افتتاح شده است؛

- اشخاص ذی‌نفع در مبادلات انجام شده توسط مؤسسات واسطه حرفه‌ای؛

- هر فرد یا شخصی که مرتبط با مبادله‌ای مالی است. مبادله‌ای که می‌تواند ریسک شهرت و یا سایر ریسک‌ها را برای بانک در پی داشته باشد.

بانک‌ها بایستی نسبت به ارائه خدمات به مشتریان واقعی اقدام نموده و در هنگام افتتاح حساب نیز بر اساس آخرین دستورالعمل‌های موجود نسبت به اخذ مدارک و مستندات از مشتری اقدام نمایند.

- مالکیت ذی‌نفع واحد^{۲۳}: تدوین ارزیابی‌های دقیق و مستند زمینه‌ای را فراهم می‌کند که در آن مالکیت ذی‌نفع ممکن است به‌عنوان فاکتوری در رابطه با ارائه محصولات و خدمات ارائه شده توسط بانک‌ها یا مؤسسات مالی باشد. شرایطی را که تحت آن به دلیل خطر تأمین مالی تروریسم و پول‌شویی می‌تواند هویت مالکین ذی‌نفع و رویه‌هایی را که در این شرایط به کار می‌برند را ارزیابی کند.

- مشتریان گذری: در مورد این طیف از مشتریان؛ برای تأیید و اعتباربخشی هویت واقعی افراد

۲۳. ذی‌نفع واحد دو یا چند شخص حقیقی/حقوقی است که به واسطه هریک از روابط مالکیتی، مدیریتی و مالی در معرض ریسک مشترک قرار گیرند، به‌گونه‌ای که مشکلات یکی از آنها بتواند به دیگری/دیگران تسری کرده و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به موقع تسهیلات و یا تعهدات آنها شود.

برای انجام معاملات یا برای خود یا در صورتی که شخص به نمایندگی از افراد دیگر اقدام می‌نماید اطلاعات کامل به دست آمده از مبدأ بایستی همواره تأیید شده باشد.

- مشتریان غیر حضوری: نیز بانک‌ها باید بلافاصله روش‌های مناسب عملیاتی را برای کاهش ریسک مرتبط به این طیف از مشتریان اعمال و هویتی را برای آنان ایجاد نمایند. به‌طور مثال اخذ تأیید جداگانه از اشخاص ثالث قابل اعتماد.

«به‌طور کلی بانک‌ها در برقراری تعامل کاری با مشتریان باید دلایل خود را برای انجام این کار مستند و حفظ کنند. در صورتی که قادر به انجام اقدامات معقول برای تأیید هویت مشتری یا مالک ذی‌نفع نباشند بایستی از تعهدات خود در این رابطه آگاه باشند. بانک‌ها باید مناسب‌ترین اطلاعات لازم برای انجام تعهدات خود را مشخص نمایند. بر اساس نوع مشتری اطلاعات می‌تواند شامل موارد ذیل باشد:

- اطلاعات مربوط به شغل و فعالیت مشتری یا مالک ذی‌نفع؛
  - اطلاعات در مورد انواع محصولات مالی یا خدماتی که مشتری به دنبال آن است؛
  - تأمین مالی در رابطه با الگوی معاملات پیش‌بینی شده مشتری؛
  - معین کردن منبع ثروت مشتری به‌ویژه در مورد مشتریان پر ریسک؛
  - آخرین کپی‌های صورت‌های مالی مشتری؛
  - تشخیص هر گونه رابطه بین امضاکنندگان و مالکین ذی‌نفع اصلی.
- در حالی که بانک‌ها موظف هستند اطلاعات لازم را در مورد هدف و ماهیت روابط کاری مشتری در آغاز رابطه به دست بیاورند قابلیت اطمینان از این پروفایل به مرور زمان باید افزایش یابد. زیرا بانک‌ها اطلاعات بیشتری در مورد مشتری به دست می‌آورند که از آنها استفاده کنند؛ مثلاً حساب‌ها و فعالیت‌های مالی و خدمات مورد نیاز آنها.»²⁴

۲-۱-۲- پذیرش مشتری

مشتری زمان تکمیل مدارک ارائه شده از سوی بانک پذیرفته می‌شود. در صورتی که بانک نتواند مشتری را به صورت دقیق شناسایی کند هیچ‌گونه حسابی برای مشتری افتتاح نمی‌شود، در عوض گزارشی از انتقالات مشکوک تهیه و رابطه کاری با مشتری خاتمه پیدا می‌کند. مدارک هویتی شکل‌های مختلفی می‌توانند داشته باشند. بانک‌ها و مؤسسات مالی باید در رویه‌ها و فرآیندهای خود اسناد و اطلاعات و شرایطی که مایل به پذیرش آن هستند را به منظور شناسایی و تأیید هویت مشتری تدوین کنند. همچنین باید سوابق و مدارک هویتی را در قالب کاغذی یا الکترونیکی حفظ کنند. عدم افتتاح حساب به‌منزله عدم پذیرش مشتری می‌باشد که به شرح موارد زیر می‌باشد:

- زمانی که هویت مشتری یا ماهیت روابط کاری اش مشخص نباشد؛
- نام افراد اعم از حقیقی یا حقوقی یا سازمان‌های دولتی‌ای که در لیست تحریم قرار گرفته

24. Central Bank of Ireland, op. cit., 29-31.

باشند؛

- افراد ناشناس با حساب‌های بی‌نام.

۲-۱-۳- ارزیابی ریسک مشتریان

برقراری ارتباط رو در رو بین مشتری و بانک، اغلب بهترین فرصت را برای بانک فراهم می‌آورد تا شناخت خود را نسبت به مشتری و معاملات او بیشتر کند و بتواند ارزیابی دقیق‌تری از منابع درآمدی و ریسک‌های اجتماعی مربوط به فعالیت‌های وی داشته باشد. برای ارزیابی ریسک‌های مربوط به مشتریان یا معاملات خاص، در مرحله نخست، بانک باید فعالیت آنان را ارزیابی کند تا بخش‌هایی که در آنها احتمال فعالیت غیرقانونی وجود دارد، بررسی و مشخص شود. این نوع ارزیابی‌ها باید مبنای تعیین اطلاعات و مدارک لازم برای شناسایی مشتریان و حساب‌های مورد نظر قرار گیرد و مدارک ضروری را برای تعیین حد نظارت بر آنها فراهم کند. بانک‌ها باید مسائل زیر را در ارزیابی ریسک‌های احتمالی مشتریان یا معاملات خاص، مدنظر قرار دهند:

- آیا بر فعالیت مشتری به صورت فرد، شخص، نهاد، واسطه، شرکت دولتی یا خصوصی، شرکت داخلی یا خارجی و مؤسسه مالی یا غیرمالی نظارت شده است؟
- آیا مشتری به صورت ثابت و در دوره‌ای طولانی، فعالیت داشته است؟
- مراجعه‌کننده چگونه مشتری بانک شده است؟
- آیا فعالیت یا حساب مشتری از نوعی است که احتمال می‌رود دربرگیرنده فعالیتی غیرقانونی باشد؟

- آیا فعالیت مشتری در حوزه‌ای که دارای قوانین رازداری بانکی بوده، به ثبت رسیده است یا وضعیتی دارد که باید احتیاط بیشتری را در مورد وی به کار گرفت؟

«روش‌های منطقی شناخت مشتری مبنای محکمی را برای شناسایی معاملات غیرعادی یا مشکوک فراهم می‌سازد. یک رابطه تجاری، معامله یا سفارش مشکوک، اغلب به گونه‌ای است که با معاملات مشروع و شناخته شده مشتری یا فعالیت‌های تجاری وی هماهنگ نیست. بنابراین رمز شناسایی موارد مشکوک، داشتن اطلاعات کافی درباره مشتری و فعالیت‌های عادی اوست.»^{۲۵} «بر اساس توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی نیز ضوابط شناسایی مشتری باید مبتنی بر ریسک باشد. براین اساس سخت‌گیری و دقت در پذیرش مشتری باید متناسب با مشخصات و پیشینه حرفه‌ای وی باشد. در این راستا کنترل‌های مورد نیاز از سوی بانک یا مؤسسه اعتباری باید بر اساس انواع ریسک باشد: از جمله ریسک مشتری، ریسک محصول یا خدمتی که به مشتری ارائه می‌شود و ریسک منطقه فعالیت بانک»^{۲۶} بانک‌ها باید قادر به اداره و هدایت یک برنامه ارزیابی ریسک باشند و اطمینان یابند که کنترل‌های اعمال شده متناسب با سطح ریسک مشتری است. در این راستا شناسایی مشتری‌ها،

۲۵. سید محمد میرحسینی، «پولشویی در بانکداری بین‌الملل و حقوق بین‌الملل» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹)، ۵۱.

۲۶. سید آیت‌الله تجلی، مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بانکها (تهران: انتشارات آراد، ۱۳۹۰)، ۶۷.

محصولات و خدمات مالی پر ریسک بسیار مهم است.

۲-۱-۳-۱-۲-۱-۲ پروفایل ریسک مشتریان

«بانک‌ها می‌توانند باتوجه‌به مبدأ، ماهیت و محل فعالیت، کشور مبدأ، منابع وجوه و مشخصات مشتری، مشتریان را در رده با ریسک کم یا متوسط یا ریسک بالا طبقه‌بندی نمایند.»^{۲۷}

۲-۳-۱-۲-۲ مشتریان کم‌ریسک

بانک‌ها در مواردی که به‌راحتی هویت مشتریان اعم از حقیقی یا حقوقی و منابع ثروت آنان را تعیین کرده و به آن دسترسی داشته باشند می‌توانند در زمره مشتریان کم‌ریسک طبقه‌بندی کنند. همچنین کارمندی که ساختار حقوق آنها تعریف شده است و نیز افرادی که متعلق به قشر کم‌درآمد جامعه هستند و حساب‌های آنها گردش مالی کمتری دارد جزء مشتریان کم‌ریسک تلقی می‌شوند.^{۲۸}

۲-۳-۱-۲-۳ مشتریان با ریسک متوسط

«مشتریانی که وضعیت ریسک آنها برای بانک از حد متوسط بیشتر باشد ممکن است با لحاظ پیشینه مشتری، ماهیت و محل فعالیت، کشور مبدأ، منابع وجوه و مشخصات مشتری در زمره مشتریان با ریسک متوسط یا زیاد طبقه‌بندی شوند از قبیل:

- اشخاصی که منطقه محل زندگی یا محل فعالیت تجاری آنها در حوزه‌ای است که سابقه فعالیت تجاری غیرقانونی دارد؛
- زمانی که مشخصات مشتری از نظر کاربر افتتاح‌کننده حساب نامعین یا مشکوک باشد.^{۲۹}

۲-۳-۱-۲-۴ مشتریان پر ریسک

مشتریانی که نیاز به شناسایی دقیق‌تری دارند پر ریسک محسوب می‌شوند و عبارتند از:

- سازمان‌های مالی غیربانکی، سازمان‌های غیردولتی مانند خیریه‌ها؛
- شرکت‌های برون‌مرزی؛
- شرکت‌های سهامی که سهام آنها بی‌نام است؛
- فعالان اقتصادی که خدمات خود را به صورت نقدی ارائه می‌دهند؛
- مشتریانی که محل اقامت مشخصی ندارند؛
- مشتریان متعلق به کشورهایی که نسبت به اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم سهل‌انگار هستند؛

27. NIC Asia, "policy for prevention of money laundering and combatting financing of terrorism", 2019, 10.

28. Simonovsk&Nikoloska, "profiling of high risk profiles of clients in order to prevent money laundering and terrorism", 2016, 3-4

29. "Google Privacy Policy", last modified July 19, 2022, <https://www.vskills.in/certification/tutorial/aml-kyc-2/need-for-customer-risk-categorization>

- مشتریان ارزشمندی که منبع درآمد آنان مشخص نمی‌باشد؛
- مقامات سیاسی؛

۲-۱-۴- محصولات و خدمات مالی

محصولات و خدمات مالی پر ریسک، خدمات بانکی و ابزارهای پولی هستند که بانک در اختیار مشتریان خود قرار می‌دهد. این محصولات و خدمات، می‌توانند به راحتی در دسترس پول‌شویان نیز قرار گیرند و آنها از این طریق اقدام به پول‌شویی نمایند^{۳۰}. براین اساس این خدمات از نظر خطر پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم پر ریسک محسوب می‌شوند. از جمله این خدمات عبارتند از:

۲-۱-۴-۱- «انتقال وجوه از طریق تلفن به کمک بانک‌های کارگزار بین‌المللی و حساب‌های کارگزاری

در این خصوص، بانک‌ها به منظور تعیین ریسک حساب‌های کارگزاری خارجی خود، باید نکاتی را در نظر بگیرند، از جمله: موقعیت محلی بانک طرف حساب و ماهیت مجوز بانک کارگزار، برنامه‌های کنترلی و ردیابی بانک کارگزار برای مقابله با فعالیت‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، وسعت مقررات و نظارت بانکی در کشور محل استقرار بانک کارگزار.

۲-۱-۴-۲- روابط بانکی خصوصی

گاهی بانک‌ها، خدمات و محصولات مالی را به شکل خصوصی در اختیار برخی مشتری‌های خاص (دولت‌مردان، دفاتر وکالت، مشاوران سرمایه‌گذاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری شخصی و صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری) قرار می‌دهند. این مشتریان حساب‌های بانکی خصوصی نزد بانک باز کرده و از این طریق، خدمات خصوصی دریافت می‌کنند^{۳۱}. نظر به ریسک فعالیت‌های این گروه از مشتریان، لازم است کنترل حساب‌های آنها و خدمات خاصی که به آنها ارائه می‌شود، بیشتر مراقبت شود. از جمله چک‌های پشت‌نویسی شده و مراجع بانکی آنها باید مورد تأیید قرار گیرند. همچنین آگاهی از منابع ثروت مشتری، نیازها و مبادلات مورد انتظار مشتری بسیار با اهمیت است. براین اساس سطح انتظار و نوع مبادلات مشتریان خاص باید مستند شود. نظر به اینکه روابط بانکی خصوصی ممکن است پیچیده باشد، لازم است سیستم کنترل و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک به‌گونه‌ای طراحی شود که قادر به ارزیابی صحیح کلیه فعالیت‌های این گروه از مشتری‌ها باشد.

۲-۱-۴-۳- بانکداری الکترونیکی

«این حوزه از بانکداری به علت سرعت و وسعت جغرافیایی انجام عملیات نسبت به فعالیت‌های

۳۰. علی قائم مقامی و رضا طاهری تفرشی، فرهنگ تخصصی پولشویی و تأمین مالی تروریسم (تهران: نشر تاش، ۱۳۹۳)، ۵۳.

۳۱. فریده تذهیبی، پولشویی در سیستم بانکی (تهران: انتشارات زعیم، ۱۳۸۴)، ۴۲.

پول شویی بسیار آسیب پذیر است.^{۳۲} بنابراین لازم است در این حوزه نقل و انتقالات وجوه توسط بانکها و مؤسسات مالی، مورد دقت نظر بیشتری قرار گیرد، از جمله: «نقل و انتقالات الکترونیکی وجوه از مکان مالی امن به موقعیت جغرافیایی پرخطر یا برعکس که بدون هیچ دلیل اقتصادی و حرفه‌ای یا بدون تطابق با فعالیت‌های حرفه‌ای و سوابق کاری مشتری صورت می‌پذیرد. نقل و انتقالات مبالغ جزئی که به دفعات بسیار به حساب مشتری وارد می‌شود و خیلی سریع و با استفاده از خطوط انتقالی از حساب مشتری به حساب دیگری در یک شهر یا کشور دیگر منتقل می‌شود، درحالی که این انتقالات منطبق با حرفه و کسب و کار مشتری نیست، ورود الکترونیکی مبالغ قابل توجه به حساب یک مشتری خارجی بدون دلیل روشن، انتقال وجوه بدون شرح، به دفعات و یا با الگوهای غیر معمول و در نهایت، دریافت‌ها و پرداخت‌های الکترونیکی از حساب مشتری بدون ارتباط آشکار با قراردادهای قانونی خرید و فروش کالا و خدمات.»^{۳۳}

۲-۱-۵- ریسک جغرافیایی

«به‌طور کلی برای اجرای یک برنامه مؤثر ضد پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، شناخت مناطق پر ریسک ضروری است. مناطقی که در نزدیکی مرزهای خارجی قرار دارند و مناطقی که فعالیت‌های مجرمانه، مانند: قاچاق، بیشتر در آنجا صورت می‌گیرد، از جمله مناطق پر ریسک شناخته می‌شوند.»^{۳۴} بنابراین «بانکها و مؤسسات اعتباری فعال در این مناطق باید در شناسایی مشتریان خود دقت عمل بیشتری داشته باشند. همچنین بانکها و مؤسسات اعتباری و شعبه‌های آنها در سایر مناطق نیز می‌بایست نسبت به نقل و انتقالات وجوه به بانکها و مؤسسات اعتباری فعال در مناطق پر ریسک، کنترل و نظارت بیشتری داشته باشند.»^{۳۵} «ریسک کشوری یا جغرافیایی مربوط به عوامل زیر می‌باشد:

- حوزه قضایی‌ای که مشتری یا مالک ذی‌نفع در آن مستقر است؛
- حوزه قضایی‌ای که محل کار مشتری و یا مالک ذی‌نفع در آنجاست؛
- حوزه قضایی‌ای که به نظر می‌رسد مشتری و مالک ذی‌نفع ارتباطات شخصی دارند که به‌طور معقول و منطقی بانک و مؤسسه مالی باید از آن آگاه بوده باشد؛
- در هنگام شناسایی ریسک‌های مرتبط به کشورها و مناطق جغرافیایی، بانکها و مؤسسات مالی باید عوامل خطر مرتبط را در نظر بگیرند؛
- ماهیت و هدف روابط تجاری در حوزه قضایی؛
- اثربخشی سازمان مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم حوزه قضایی؛

۳۲. نازنین میرعلائی، بررسی پولشویی الکترونیکی از منظر حقوق بین‌الملل (تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴)، ۲۶.
 ۳۳. محمد بابایی برزآبادی، «راهکارهای مبارزه با پولشویی در بانکها و مؤسسات اعتباری» (پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکزی: دانشگاه آزاد نراق، ۱۳۹۵)، ۳۱-۳۰.

۳۴. حسین مرزبان، پدیده پولشویی در سیستم مالی ایران (تهران: نشر وفاق، ۱۳۸۳)، ۶۱.

۳۵. برزآبادی، پیشین، ۳۱.

- سطح جرایم محتمل مرتبط به پول شویی و تأمین مالی تروریسم در حوزه قضایی؛
  - سطح خطر پول شویی و تأمین مالی تروریسم مرتبط به حوزه قضایی؛
  - هرگونه مجازات اقتصادی یا تحریم مالی علیه یک کشور؛
  - سطح شفافیت قانونی و رعایت مالیات در حوزه قضایی.^{۳۶} اطلاعات و اسناد ارائه شده باید کامل و دقیق باشد و همیشه به‌روزرسانی گردد. اطلاعات و اسناد مشتری باید سالانه و یا تحت یکی از عوامل ذیل به‌روزرسانی گردد:
  - زمانی که اصلاحاتی در مورد قوانین شناسایی مشتری به وجود می‌آید؛
  - چنانچه اطلاعات مشتری غیر کافی و قدیمی باشد؛
  - بنا بر درخواست کارمند تطبیق در چهارچوب نظارت مستمر؛
  - بنا به درخواست بازرسان و حسابرسان؛
  - در صورت بروز هرگونه تغییر رفتاری مهم در الگوهای رفتاری مشتری؛
- اگر اطلاعات هویتی مشتری در حال تعلیق یا قدیمی باشد هیچ‌گونه معامله‌ای با مشتری انجام نمی‌شود.

۲-۲- لزوم ایجاد سامانه یکپارچه بانکی

مبارزه با تأمین منابع مالی تروریسم نیازمند آن است که کشورها با فناوری و دانش به این مبارزه بپردازند. سامانه‌های یکپارچه بانکی^{۳۷} یا سیستم بانکداری متمرکز گونه‌ای از بانکداری است که طی آن کلیه اطلاعات و معاملات مالی در یک واحد اطلاعات مرکزی ثبت و نگهداری می‌شوند. ویژگی این سامانه‌ها این است که نقش نیروهای انسانی در انجام عملیات کم‌رنگ شده و به‌این ترتیب از تداخلات سودجویانه احتمالی افراد جلوگیری می‌شود. در این سامانه، سیستم‌ها با محوریت مشتری ایجاد می‌شوند و هر اطلاعاتی درباره مشتری بدون در نظر گرفتن حساب مشخصی باید در سیستم موجود باشد. از نقش‌های اصلی سیستم‌های مدیریتی در بانک‌ها و مؤسسات مالی آن است که بتوانند بحث‌هایی چون ریسک، تقلب و پول شویی و تأمین مالی تروریسم را مدیریت کنند. ایجاد سیستم یکپارچه بانکی در هر کشوری می‌تواند این مدیریت را به درستی اجرا کند.

هنگام وقوع تخلفاتی در سیستم‌های بانکی همچون پول شویی، تأمین مالی تروریسم، اصل اولیه در راه مبارزه ردگیری این مسائل است و باید قابلیت ردگیری مسأله فراهم باشد. حال اگر سیستم یکپارچه‌ای روی کار نباشد، انتقال وجوه از یک سیستم به سیستم دیگر و از یک سامانه به سامانه دیگر انجام می‌شود و از یک جایی به بعد دیگر قابلیت ردگیری را از دست می‌دهیم در نتیجه نمی‌توان از موفقیت در این زمینه صحبت کرد.^{۳۸} لیکن با سیستم‌های یکپارچه بانکی از آنجایی که همه گزارش‌ها توسط سیستم ثبت و تأیید می‌شوند و تنها با یک سامانه روبرو هستیم این نقل و

36. Central Bank of Ireland, op. cit., 2.

37. Core Banking System.

۳۸. ژان صیاد، «مرزهای حساس ایجاد سامانه یکپارچه بانکی»، *فصلنامه تازه‌های اقتصاد* ۱۳۴(۹)(۱۳۹۰)، ۱۱۹.

انتقالات به خوبی قابل مشاهده و پیگیری هستند. بنابراین با استفاده از سیستم‌های یکپارچه بانکی می‌توانیم هرگونه تخلف جهت بودجه‌رسانی به تروریست‌ها را شناسایی کنیم.

۲-۱-۲-۱- انواع سامانه‌های بانکی موجود

در این قسمت به انواع سامانه‌های بانکی موجود از جمله، سامانه استعلام هویت مشتریان، سامانه استعلام‌های بانکی، سامانه استعلام چک و سامانه‌های نظارتی پرداخته شده است.

۲-۱-۲-۲- سامانه‌های استعلام هویت مشتریان

در این قسمت به عملکرد سامانه‌هایی که مربوط به اطلاعات پایه‌ای مشتریان و نقل و انتقال پول که توسط مشتریان از طریق این سامانه‌ها انجام می‌پذیرد، می‌پردازیم.

۲-۱-۲-۲-۱- سامانه نهاب

همان‌گونه که می‌دانید یکی از هویت‌های اساسی و پراهمیت در نظام بانکی کشور مشتریان آنها می‌باشد.

«اتخاذ سیاست‌های تشویقی برای پیشبرد اهداف عالی بانک از جمله تعیین اعتبار و امتیاز مشتری، جلوگیری از مفاسد اقتصادی و سوءاستفاده‌های احتمالی، امکان پاسخگویی شبکه بانکی به سایر ارگان‌ها و نهادهای قضایی و دولتی و بسیاری موارد دیگر همگی نیازمند نگهداری اطلاعات کامل مشتریان بانکی به صورت یکپارچه و حفظ کیفیت و اعتبار آنها در سیستم‌های بانک مرکزی و بانک‌های زیرمجموعه است. همچنین باتوجه به استقلال سیستم‌های اطلاعاتی بانکی، ایجاد یک ساختار و دستورالعمل یکسان و جامع برای نگهداری و بروز رسانی اطلاعات مشتریان بانکی و فراهم‌آوری زیرساخت‌های لازم جهت جمع‌آوری و پردازش اطلاعات تجمیعی مشتریان بانکی ضروری است.»^{۳۹}

«بر همین اساس بانک مرکزی ج.ا.ا. اقدام به ایجاد و استقرار نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی (نهاب) در شبکه سراسری بانکی کشور نموده است. سامانه نهاب به صورت یک سیستم اطلاعاتی متمرکز در بانک مرکزی وظیفه نگهداری و استعلام اطلاعات هویتی مشتریان بانکی را بر عهده خواهد داشت.

این سیستم با نگهداری اطلاعات مشتریان بانکی در خود، امکان ارائه انواع استعلام‌های مرتبط با مشتریان بانکی را به سایر سامانه‌های مجاز خواهد داشت. سامانه نهاب جهت انجام وظایف خود نیاز به ارتباط با سیستم‌های اطلاعاتی سایر ارگان‌ها نظیر سامانه ثبت احوال، سامانه ثبت شرکت‌ها، اداره پست سیستم‌های نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌های قضایی و دولتی دارد.

شناسه هویت الکترونیکی بانکی (کد شهاب) شناسه ۱۶ رقمی می‌باشد که برای سهولت خوانایی به صورت گروه‌های چهار رقمی قابل تقسیم می‌باشد. برای هر مشتری بانکی یک شناسه هویتی

39. "Google Privacy Policy", last modified July 19, 2022, <https://www.cbi.ir>.

منحصربه‌فرد توسط سامانه نهان ایجاد می‌شود. سامانه نهان بر روی شبکه ملی کشور^{۴۰} برای تمامی بانک‌ها و مؤسسات مالی دارای مجوز رسمی از بانک مرکزی قابل استفاده خواهد بود. بدیهی است در صورت نهایی و online شدن سامانه مذکور کد شهاب به صورت آنی از سوی سامانه نهان صادر و در صورت عدم اخذ کد شهاب توسط شعبه افتتاح‌کننده حساب، حساب مذکور مسدود خواهد شد. لذا در راستای بازاریابی، تجهیز منابع، حفظ مشتریان بانک و جلوگیری از مسدود شدن حساب‌های ناقص، اصلاح و تکمیل حساب‌های دارای اطلاعات ناقص ضروری می‌باشد. همچنین به جهت منحصربه‌فرد بودن کد شهاب بسیاری از معضلات مربوط به شناسایی مشتریان رفع خواهد شد.^{۴۱}

۲-۱-۱-۲-۲- سامانه انتشار اوراق بهادار الکترونیکی

«این سامانه برای سامان‌دهی وضعیت نامطلوب و سستی انتشار کاغذی و بی‌نام اوراق بدهی و سپرده در بانک‌ها و تحول آن به سوی یک نظام نوین انتشار تمام الکترونیکی بانام طراحی و اجرا شده است. در این سامانه موجودی اوراق مختلف اشخاص حقیقی و حقوقی با استفاده از اطلاعات هویتی آنها در یک پایگاه داده متمرکز ثبت و تغییرات مربوط به خرید، فروش، واگذاری و سایر عملیات متناظر با اوراق در آن درج می‌شود.»^{۴۲}

۲-۱-۲-۲- سامانه استعلام‌های بانکی

در این قسمت به سامانه ساتنا و پایا پرداخته شده است.

۲-۱-۲-۱-۲-۲- سامانه ساتنا (سامانه تسویه ناخالص آنی)

«در این سامانه مشتریانی که در بانک دارای یکی از انواع حساب (جاری، پس‌انداز و مدت‌دار) می‌باشند می‌توانند نسبت به انتقال وجه (مبالغ بیش از یکصد و پنجاه میلیون ریال) به حساب خود یا سایر افراد در سایر بانک‌ها در همان روز اقدام کنند. ساتنا جایگزین کاملی برای چک‌های رمزدار بین‌بانکی است. تسویه مبادلات بین‌بانکی در این سامانه به صورت آنی، قطعی، نهایی و برگشت‌ناپذیر انجام می‌گیرد، مشروط بر اینکه حساب تسویه بانک دارای مانده کافی برای انجام تسویه باشد، در غیر این صورت مبادلات تا تأمین نقدینگی و تا پایان روز در صف انتظار قرار گرفته و در صورت عدم تأمین نقدینگی، درخواست‌های مربوطه ابطال و برگشت داده می‌شوند. بنابراین این سامانه برای دو کاربرد اساسی بانک‌ها، شامل تسویه بین‌بانکی و انجام پرداخت‌های کلان و تجاری ایجاد شده است.

۲-۱-۲-۲-۲- سامانه پایا

زیرساخت اصلی مبادلات پولی بین‌بانکی حسابی انبوه به شمار آمده و ستون فقرات حواله‌ها و

40. Nibn.

41. Ibid.

42. "Google Privacy Policy", last modified July 19, 2022, <http://www.bina.ir>

انتقال وجه بین‌بانکی را در کشور تشکیل می‌دهد. پایا به‌گونه‌ای طراحی شده که می‌تواند دستور پرداخت‌های متعدد را از طرف بانک‌ها دریافت، پردازش و برای انجام به بانک‌های مقصد ارسال نماید. متناظراً بانک‌ها نیز می‌توانند دستور پرداخت‌های مشتریان خود را به صورت انفرادی یا انبوه دریافت و برای پایاپای و انجام در بانک‌های مقصد به پایا ارسال کنند. سامانه پایاپای الکترونیک در درون خود دارای دو هسته جداگانه «انتقال اعتبار» و «برداشت مستقیم» است که ارائه خدمات ارزش افزوده را برای بانک‌ها میسر می‌سازند.

هسته انتقال اعتبار یا انتقال مستقیم همانند یک سامانه حواله بین‌بانکی عمل می‌نماید، با این تفاوت که این سامانه علاوه بر پذیرش حواله‌های انفرادی قادر خواهد بود تا حواله‌های انبوه شامل تعداد بسیار زیادی دستور پرداخت را نیز از بانک‌ها و مشتریان آنها دریافت و پردازش نماید.

۲-۱-۳- سامانه استعلام چک

در این قسمت به سامانه چکاوک و سامانه صیاد پرداخته شده است.

۲-۱-۳-۱- سامانه چکاوک

«عملکرد این سامانه بسیار ساده است. کل فرآیند به این صورت است که مشتری چک را به بانک خود تحویل می‌دهد. شعبه تحویل‌گیرنده چک پس از اسکن چک، تصویر چک را به همراه برخی اطلاعات نظیر شماره حساب و نام ذی‌نفع یا به صورت دستی و یا با استفاده از بارکدخوان به سامانه منتقل کرده و پس از تأیید شعبه، تصویر چک به همراه اطلاعات مورد نیاز به بانک بدهکار منتقل می‌شود. شعبه پرداخت‌کننده پس از کنترل اطلاعات و کنترل موجودی حساب مشتری در صورت کفایت حساب، چک را پاس کرده و در غیر این صورت در سامانه اعلام عدم کفایت موجودی می‌نماید. بانک بستانکار نیز بر اساس نتیجه اعلام شده توسط بانک بدهکار وجه مورد نظر را به حساب مشتری واریز می‌نماید. نکته حائز اهمیت این است که سامانه چکاوک مسؤلیت تبادل تصاویر و اطلاعات چک را به عهده دارد و عملیات تسویه بانک و مشتری و بانک بستانکار با بانک بدهکار از طریق سامانه پایا و ساتنا صورت می‌پذیرد.

هدف از اجرایی شدن پروژه چکاوک استفاده از زیرساخت‌های موجود الکترونیکی برای پردازش چک‌ها، نظارت کامل و دقیق بانک مرکزی بر روند پرداخت‌های چکی در سراسر کشور، سیاست‌گذاری و اعمال مؤثر سیاست‌های بانک مرکزی بر نحوه مبادلات چک‌ها به صورت بین‌بانکی، اعمال سقف‌های سیاستی و کنترل میزان بدهکاری حساب بانک‌ها نزد بانک مرکزی، در دست بودن به روز و کارآمد تمامی مبادلات بین‌بانکی اعم از چک و سایر ابزارهای پرداخت و کنترل کامل بانک مرکزی بر انواع نظام‌های پرداخت و صرف مدت‌زمان کمتر جهت مقابله اقلام به منظور مشاهده تصویر، مبلغ و امضای چک است. همچنین کاهش ریسک سوءاستفاده از چک‌ها به جهت سرعت گردش کار استفاده از گواهی دیجیتال (کلید عمومی و خصوصی) به منظور عدم دسترسی اشخاص غیرمجاز به مفاد چک‌ها، حذف عملیات حمل و نقل چک‌ها بین بانک‌های متعهد و ذی‌نفع، جلب

رضایت مشتریان با ارائه خدمات بهتر و سریع‌تر، کاهش هزینه‌های پردازش چک‌ها و استانداردسازی چک‌ها از دیگر اهداف این سامانه است.

۲-۳-۱-۲-۲- سامانه صیاد (سامانه صدور یکپارچه دسته چک)

از مهم‌ترین ویژگی‌های سامانه صیاد کاهش تنش اعتباری و افزایش قدرت نظارت بر فرآیند صدور چک‌هاست. با فعال شدن این سامانه عملاً در بخش اعتبار پرداختی، امکان رصد جریان چک‌ها وجود دارد. از ویژگی‌های دیگر دسته‌چک‌های سامانه صیاد می‌توان به حذف نقش شعب بانکی در صدور دسته‌چک اشاره کرد. در این سامانه دیگر شعب بانکی مرجع صدور دسته‌چک نیستند، بلکه فرد درخواست‌کننده دسته‌چک از طریق سامانه بانک مرکزی اعتبارسنجی شده و دسته‌چک برایش صادر می‌شود. دسته‌چک صیاد متحدالشکل است و تنها لوگوی بانک‌ها و وجه تمایز آنها از یکدیگر است.^{۴۳}

۲-۳-۱-۲-۲- سامانه‌های نظارتی

در این قسمت به سامانه‌های ایمن، مدیریت متمرکز حساب‌های دولتی، ضد پول‌شویی و کاشف پرداخته شده است.

۲-۳-۱-۲-۲- سامانه ایمن

«با افزایش سرویس‌های مالی بانک‌ها، جرایم مالی نیز به موازات در حال رشد است. بانک مرکزی به‌عنوان متولی نظام‌های پرداخت ملی مانند پایا و ساتنا به دنبال کشف متقلبان و جلب اطمینان بیشتر مردم به نظام‌های پرداخت می‌باشد. علاوه بر آن پول‌شویی به‌عنوان یکی از چالش‌های بزرگ صنعت بانکداری مطرح است ضمن اینکه از بین بردن منشأ پول‌هایی که به طرق غیرقانونی به دست آمده‌اند به منظور قانونی جلوه دادن آن، عمدتاً با هدف از بین بردن مدرک جرم و به جریان انداختن پول‌های نامشروع و همچنین فرار مالیاتی، انجام می‌شود. سامانه ایمن با استفاده از الگوریتم‌های متنوع و استفاده از رفتار پیشینه و سوابق مالی افراد، بانک‌ها به بررسی و تشخیص موارد مشکوک می‌پردازد. همچنین این سامانه موارد مشکوک را در سطح شبا، شعبه و بانک آلازم می‌دهد. طراحی و توسعه سیستم‌های مدیریت تقلب و مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به منظور ایجاد بستری امن در زمینه انجام مرادوات بانکی و فراهم ساختن اطمینان خاطر در انجام فعالیت‌های بانکی در سطح بین‌الملل به کاهش سطح ریسک سرمایه‌گذاری و ارتقای رتبه اعتباری ایران کمک می‌کند.

۲-۳-۱-۲-۲- سامانه مدیریت متمرکز حساب‌های دولتی (نسیم)

این سامانه با بهره‌برداری از زیرساخت بانکداری متمرکز بانک مرکزی ج.ا.ا. به منظور ارائه خدمات بانکی تمام الکترونیکی برای دولت، خزانه‌داری کل، دستگاه‌های دولتی، ذی‌حسابی‌ها، شرکت‌های دولتی و شهرداری با قابلیت اتصال به شبکه تبادل اطلاعات بین‌بانکی، با هدف تمرکز و بهینه‌سازی

43. Google Privacy Policy, op.cit.

ارائه خدمات بانکداری الکترونیک به دولت و فراهم آوردن امکان نظارت دقیق بر دریافت‌ها و پرداخت‌های دولتی طراحی و اجرا شده است.

۲-۱-۵- سامانه ضد پول‌شویی^{۴۴}

پول‌شویی فرآیند است که طی آن افراد مختلف با استفاده از امکانات مؤسسات مالی و بانک‌ها درآمد نامشروع خود را تطهیر نموده و آن را قانونی جلوه می‌دهند. به منظور شناسایی این فرآیند، دولت‌ها همواره گزارش‌های متعددی را از بانک‌های خود طلب می‌نمایند و بانک‌ها موظف هستند موارد مشکوک به پول‌شویی را در قالب چهارچوب مورد درخواست بانک مرکزی تهیه و به‌طور مستمر ارائه نمایند. از سوی دیگر، شناسایی روش‌ها و رفتارهای افراد پولشوی با توجه به پیشرفت بانکداری الکترونیکی به تدریج پیچیده‌تر شده و شناسایی این رفتارها با توجه به حجم انبوه اطلاعات در یک بانک بدون استفاده از سیستم‌های ضد پول‌شویی میسر نمی‌باشد.^{۴۵}

سیستم ضد پول‌شویی وظیفه دارد که با جمع‌آوری اطلاعات پراکنده در سطح یک بانک عملیات پردازش و شناسایی افراد و رفتارهای مشکوک به پول‌شویی را در زمان مناسب انجام داده و گزارش‌های مورد نیاز را تولید و ارائه نماید.

۲-۱-۵-۱- سامانه کاشف

«سامانه تعاملی کاشف با هدف افزایش توان نظام بانکی در مقابله با جرایم مالی و سرعت پاسخگویی و ساماندهی تعاملات الکترونیکی بانک‌ها و شبکه پرداخت با مراجع قضایی و تسهیل فرآیند دادرسی جرایم مالی، با هدف به‌کارگیری درگاه واحد برای تعاملات الکترونیکی بین طرف‌های تفاهم‌نامه تسریع و تسهیل معاملات در فرآیند رسیدگی به جرایم رایانه‌ای مرتبط با خدمات بانکداری و پرداخت تسریع و تسهیل به اشتراک‌گذاری تجارب و اطلاعات مورد نیاز برای پیشگیری و مقابله به هنگام با جرایم رایانه‌ای مرتبط با خدمات بانکداری و پرداخت؛ ارتقای حفاظت از حقوق ارائه و استفاده‌کنندگان از خدمات بانکی و پرداخت کشور در مقابل جرایم رایانه‌ای؛ به حداقل رساندن دیوان‌سالاری بین سازمانی و انتظام تعاملات الکترونیکی فی‌مابین مراجع قضایی و بانکی کشور ایجاد شده است.

رشد سریع فناوری در ارائه خدمات بانکداری نوین از جمله اینترنت بانک، موبایل بانک و پایانه‌های فروش و درگاه‌های پرداخت تابه‌حال متناسب با رشد سیستم‌های امنیتی در کشور نبوده است که این مهم منجر به ضعف در مواجهه با موارد سوءاستفاده و کلاهبرداری از مشتریان نظام بانکی و یا استفاده از ابزار پرداخت در فعالیت‌های مجرمانه و خلاف شده است.^{۴۶}

44. AML

45. Google Privacy Policy, op.cit.

46. Google Privacy Policy, op.cit.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

شناسایی مشتری یکی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین روش کشف و پیشگیری از جرم تأمین مالی تروریسم و پولشویی است. برای شناسایی دقیق مشتری باید تمایزی بین مراحل شناسایی و مراحل تأیید مشتری انجام شود. کشورها معمولاً اسناد منبع معتبر و مستقل را که می‌توانند برای تأیید هویت مشتریان مورد استفاده قرار گیرند تعریف می‌کنند و بانک‌ها و مؤسسات مالی می‌توانند رویکردهای مبتنی بر ریسک را با فرآیندهای تأیید متناسب با خطر تأمین مالی تروریسم و پولشویی تعریف کنند. نظارت دقیق و نظارت بر روابط کاری با مشتریان باید از طریق اسکن دستی یا الکترونیکی انجام شود. نظارت برای تشخیص معاملات غیرمعمول و مشکوک بالقوه مورد نیاز است. فقدان اطلاعات کافی در مورد مشتری به دلیل عدم شناسایی دقیق مشتری می‌تواند ابزار نظارت را محدود کند. منبع اصلی وجوه و نوع تعامل کاری باید مشخص شود. سیاست‌های شناسایی مشتری نه تنها به مؤسسات مالی و بانک‌ها در کشف و جلوگیری از جرایم تأمین مالی تروریسم و پولشویی کمک می‌کنند بلکه مزایایی هم دارد که عبارتند از: ارتقای روابط تجاری مفید، مدیریت ریسک بین مؤسسات مالی و بانک‌ها، حفظ حسن شهرت بانک‌ها و مؤسسات مالی، کاهش وقوع کلاهبرداری و جرایم مالی دیگر. همچنین از اعتبار بانک‌ها و مؤسسات مالی در برابر خطرات ارتباط با مجرمان محافظت می‌کند. پذیرش استانداردهای کارآمد شناسایی مشتری، بخش مهمی از عملکرد مدیریت ریسک بانک‌ها را تشکیل می‌دهد؛ بانک‌هایی که دارای برنامه‌های ضعیفی در زمینه مدیریت ریسک شناسایی مشتری هستند ممکن است در معرض ریسک‌های مهمی به خصوص ریسک حقوقی و شهرت قرار گیرند. سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتری، نه تنها به سلامت و ایمنی کلی یک بانک کمک می‌کند بلکه از طریق کاهش احتمال تبدیل بانک‌ها به ابزاری جهت پولشویی، تأمین مالی تروریسم و سایر فعالیت‌های غیرقانونی؛ از قابلیت اعتماد به نظام بانکی نیز حفاظت می‌نماید. با عنایت به مشترک بودن موضوع شناسایی مشتری در جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم در فصل پنجم از آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون مبارزه با پولشویی مصوب سال ۹۸ به موضوع شناسایی مضاعف مشتریان پر ریسک و مفصل اشاره شده است ولیکن در فصل دوم از آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم مصوب سال ۹۶ با اشاره مختصری به شناسایی مضاعف مشتریان مصادیق تعیین خطر ریسک بالا در ارتباط با مشتریان پر ریسک را که نیاز به شناسایی مضاعفی دارند منوط به تصویب دستورالعمل توسط شورای عالی مبارزه با پولشویی نموده است که تاکنون دستورالعملی در این خصوص با استناد به آیین‌نامه‌های مذکور تدوین نگردیده است. نکته قابل تأمل دیگر موضوع مشتریان سیاسی است که در این دستورالعمل‌ها مغفول مانده است. در پاسخ به پرسش مطرح شده در ابتدای مقاله در خصوص سامانه یکپارچه بانکی نظر نگارنده این است که سامانه کاملی جهت ردیابی و کشف جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود ندارد. کاربر سامانه ضد پولشویی نیز با گزارش‌گیری از سامانه‌های مختلفی که بیان گردید و با بررسی و تجمیع آنها گزارش‌های تکمیلی از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به واحد اطلاعات مالی ارائه می‌نماید.

باتوجه به مطالب مورد بحث ایجاد سامانه یکپارچه بانکی که حاوی اطلاعات کلیه مشتریان بانک‌های موجود در کشور باشد و طراحی و پیاده‌سازی سیستم هوشمند تشخیص پول شویی و تأمین مالی تروریسم که در تعامل با سیستم یکپارچه بانکی باشد پیشنهاد می‌گردد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی کتب

- تجلی، سید آیت الله. مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم در بانک‌ها. تهران: انتشارات آراد، ۱۳۹۰.
- تذهیبی، فریده. پول شویی در سیستم بانکی، چاپ اول، تهران: انتشارات زعیم، ۱۳۸۴.
- رحیمی نژاد، اسمعیل. جرم‌شناسی. چاپ چهارم. تبریز: نشر فروزش، ۱۳۹۴.
- قائم مقامی، علی و رضا طاهری تفرشی. فرهنگ تخصصی پول شویی و تأمین مالی تروریسم. تهران: نشر تاش، ۱۳۹۳.
- مهجوریان، فاطمه. گروه ویژه اقدام مالی. تهران: نشر آتیه‌نگر، ۱۳۹۴.
- میرعلائی، نازنین. بررسی پول شویی الکترونیکی از منظر حقوق بین‌الملل. تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴.
- مرزبان، حسین. پدیده پول شویی در سیستم مالی ایران. تهران: نشر وفاق، ۱۳۸۳.

پایان نامه‌ها و مقالات

- آیت‌الله اسماعیلی، محمدصادق جمشیدی‌راد و رضا فقیه زاده. «مبانی فقهی و حقوقی جرم‌انگاری پول شویی و پیشگیری وضعی از آن». پژوهش و مطالعات اسلامی ۱۱(۱۳۹۹): ۱-۱۲.
- بابایی برزآبادی، محمد. «راهکارهای مبارزه با پول شویی در بانک‌ها و مؤسسات اعتباری». پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکزی: دانشگاه آزاد نراق، ۱۳۹۵.
- خلیلی پاچی، عارف. «امکان‌سنجی تأمین مالی تروریسم در پرتو ارزش‌های مجازی» (مقاله ارائه شده در همایش بین‌المللی ابعاد حقوقی - جرم‌شناختی تروریسم، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳-۲۶ اسفند ۱۳۹۶).
- صالحی، فیض‌اله و احمدرضا الوان ساز. «راهکارهای پیشگیری وضعی از جرایم اقتصادی در حقوق کیفری ایران»، «مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه» ۴(۱۳۹۸): ۱-۲۷.
- صیاد، ژان. «مرزهای حساس ایجاد سامانه یکپارچه بانکی». فصلنامه تازه‌های اقتصاد ۱۳۴(۹): ۱۳۹۰-۲۸.
- قنبری، حمید. «راهکارهای مبارزه با تأمین مالی تروریسم در حقوق بین‌الملل». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه بهشتی، ۱۳۸۶.
- کرامتی معزز، هادی، و سامان عبد‌الهی. «پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از بی‌توجهی به اطفال در سیاست جنایی ایران» فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم ۱۳(۱۳۹۷): ۹-۲۹.
- میرحسینی، سید محمد. «پول شویی در بانکداری بین‌الملل و حقوق بین‌الملل». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه پیام نور تهران، ۱۳۸۹.
- معصومی، مسعود و بهزاد رضوی فرد. «جایگاه پیشگیری غیرکیفری از تأمین مالی تروریسم در سیاست جنایی ایران». فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی ۴(۱۳۹۷): ۱-۳۰.

قوانین، آیین‌نامه

- قانون مبارزه با پول شویی در ایران، ۱۳۸۶، مجلس شورای اسلامی ایران.
- قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، ۱۳۹۴، مجلس شورای اسلامی ایران.

-آیین نامه قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، ۱۳۹۶، مصوب هیأت وزیران.

ب) منابع خارجی

- Adam Securities Limited, "Know your customer and customer due diligence policy", 2014, Retrived from: <https://adamsecurities.com.pk/uploads/downloads/KYC%20asl%20POLICY.pdf>, (last visited on 29/09/2019).

-Banking Policy & Regulations Department State Bank Of Pakistan. "Ati-money laundering and combatting the Financingof Terrorism Regulations for Banks".pdf,doi, 2018, Retrived from:[https:// www.sbp.org.pk](https://www.sbp.org.pk). (last visited on 27/09/2019).

-Central Bank of Ireland, "Anti-moneylaundering&countering the financing of terrorism guidelines for the financial section".pdf,doi.2018 , Retrived from: <https://www.centralbank.ie/docs/publications/consultation-papers> (last visited on 27/09/2019).

-CA Pakistan, "Anti-money laundering and counter financing of terrorism,A Guide for accountants", pdf,doi,2018 Retrived from: <http://khilji.net.pk/wp-content/uploads/2018/10/Circular-No-13-2018.pdf>, (last visited on 27/09/2019).

-Department for international Development, "Due diligence smart guide", pdf, doi.2016, Retrived from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/365186 (last visited on 27/09/2019).

- Financial services Agency, "Guidelines for Anti-money laundering and combatting the financing of terrorism", pdf,doi, 2019, Retrivid from: https://www.fsa.go.jp/common/law/amleft/en_amleft_guidelines.pdf (last visited on 27/09/2019).

-Island banki, "measures againstmoney laundering and terrorist financing", pdf,doi, 2013, Retrived from: <https://islandsbanki.is>(last visited on 27/09/2019).

-Mediolanum Banca, "policy on combatting money laundering and terrorist financing", pdf, doi, 2017, Retrived from: https://www.bancamediolanum.it/static-assets/documents/AML_Policy.pdf, (last visited on 27/09/2019).

-MCB-Bank for life, "customer due diligence&Anti-money laundering ,combatting financing of terrorism". 2018, Retrived from: <https://www.mcb.com.pk/assets/documents/CDD-AML-CFT-Policy-2018.pdf>, (last visited on 27/09/2019).

-NIC Asia, "policy for prevention of money laundering and combatting financing of terrorism", 2019, Retrived from: https://www.nicasiabank.com/uploads/Policy_for_prevention_of_Money, (last visited on 27/09/2019).

- Paulussen Christophe. *Impunity for International Terrorists?. Key Legal Questions and Practical Considerations*,ICCT-The ague Research Paper, 2012.

-Simonovsk & Nikoloska, "profiling of high risk profiles of clients in order to prevent money laundering and terrorism", 2016, Retrived from: <https://www.longdom.org/open-access/profiling-of-high-risk-profiles-of-clients-in-order-to-prevent-money>, (last visited

on 27/09/2019).

-SSE, finance Busines loans, “know your customer and prevention of money laundering policy”, 2015 Retrived from: https://www.esselfinance.com/pdf/Know_Your_Customers_PMLAPolicy.pdf, (last visited on 27/09/2019).

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<https://iiflwealth.com/sites/default/files/investor-relations/KYC>

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<https://adamsecurities.com.pk/uploads/downloads/KYC>

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<https://www.vskills.in/certification/tutorial/aml-kyc-2/need-for-customer-risk-categorization>.

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<https://www.cbi.ir>.

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<http://www.bina.ir>.

- “Google Privacy Policy”,last modified July 19,2022,
<https://fa.wikipedia.org/wiki>

This Page Intentionally Left Blank